

Dr hab. Monika Dorota Adameczyk prof. KUL
Katedra Praw człowieka i Pracy socjalnej
Instytut Nauk Socjologicznych
Wydział Nauk Społecznych
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Adameczyk pt.: *Wsparcie w kryzysie. Rola wsparcia społecznego w sytuacji zagrożenia suicydalnego wśród młodzieży*

I. Przedmiot oceny

Przyjęta do recenzji praca doktorska pt.: *Wsparcie w kryzysie. Rola wsparcia społecznego w sytuacji zagrożenia suicydalnego wśród młodzieży* autorstwa Pauliny Adameczyk napisana została pod kierunkiem dr hab. Alicji Łaskiej-Formejster, prof. UŁ oraz promotora pomocniczego dra hab. Wojciecha Woźniaka, prof. UŁ. Stanowi ona zwarte opracowanie naukowe liczące 326 stron wraz z załącznikami. Wyraźnie sformułowane cel, problemy badawcze i hipotezy wskazują na ukierunkowanie zainteresowań badawczych w obszarze problematyki socjologii zdrowia i choroby, jak również socjologii problemów społecznych. Takie pozycjonowanie wynika z przyjętego przez Autorkę założenia, że kryzys suicydalny jest nie tylko kryzysem zdrowia psychicznego, ale szerzej jest problemem społecznym, który jako taki jest niepożądany przez grupę, zagrażający jej funkcjonowaniu, poruszający ją na płaszczyźnie więzi i emocji, a jednocześnie jest możliwy do przezwyciężenia (Grotowska-Leder 2017). Tytuł pracy został sprecyzowany trafnie i jest adekwatny do treści dysertacji doktorskiej.

II. Ocena podjętego problemu badawczego

Podjęta problematyka zdrowia psychicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia kryzysem suicydalnym wśród młodzieży, pomimo że niezwykle ważna i aktualna jest stosunkowo rzadko podejmowana i badana. W tym kontekście przedstawiona do recenzji rozprawa mgr Pauliny Adameczyk spełnia warunek podejmowania nowych wątków w badaniach naukowych, ponieważ po pierwsze przedmiotem badań uczyniono ukazanie społecznego kontekstu wsparcia społecznego wobec dzieci i młodzieży w kryzysie

suicydalnym. Po drugie w prowadzonych analizach uwzględniono szerszą perspektywę, tj.: odniesiono ją do szeroko rozumianego kryzysu, zakładając, że „każdy nierozwiązany konstruktywnie kryzys może doprowadzić do kryzysu suicydalnego” (s. 131). W analizach uwzględniono nie tylko młodzież, lecz także dzieci, zakładając, że „brak odpowiedniego wsparcia i wzorów radzenia sobie w sytuacjach trudnych często ma swoje początki już w dzieciństwie jednostek, a kryzysy w okresie nastoletnim stanowią wtedy tego konsekwencje.” (s. 131). Na uwagę zasługuje zaproponowany przez Autorkę cel, jak również dobrani na potrzeby prowadzonej analizy specjaliści: osoby zajmujące się zawodowo sytuacjami kryzysowymi u młodzieży z poziomu opieki psychiatryczno-psychologicznej (specjaliści od zdrowia psychicznego) oraz oświaty (wizytatorzy z kuratoriów oświaty).

Przedstawiona rozprawa jest ważnym głosem w dyskusji na temat zdrowia psychicznego i rozwiązań strukturalnych mających zapewnić wsparcie osobom doświadczającym problemów ze zdrowiem psychicznym. Obecne w dyskursie społeczno-politycznym głosy, podnoszące konieczność zajęcia się tym tematem, są jak „wołanie na puszczy”, gdyż niedofinansowany obszar psychiatrii i pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży dawno stał się niewydolny. Tym bardziej praca mgr Pauliny Adameczyk jest nieocenionym źródłem informacji, które mogą przelożyć się na praktyczne rozwiązania. Pani Adameczyk, oddając głos osobom zawodowo świadczącym wsparcie młodzieży zagrożonej kryzysem egzystencjalnym, obnaża faktyczną sytuację „polskiego systemu wsparcia zdrowia psychicznego”. Głos psychologów, psychoterapeutów, psychiatrów, terapeutów środowiskowych jest najbardziej wiarygodnym źródłem informacji i dlatego przedłożona rozprawa ma nieocenioną wartość. Tematyka podjęta przez mgr Paulinę Adameczyk wpisuje się w nurt badań zaangażowanych, których celem jest nie tylko eksploracja, ale przede wszystkim dostarczenie wiedzy umożliwiającej podjęcie działania.

Recenzowana rozprawa doktorska przybrała postać zarówno dyskusji konceptualnej, jak i prezentacji empirycznej oraz wniosków o charakterze aplikacyjnym. Ma ona charakter monograficzny, opisuje system wsparcia społecznego i wspiera młodzież zagrożoną kryzysem suicydalnym. Jest to praca ciekawa, która stawia interesujące i niezwykle aktualne pytania badawcze.

Autorka opiniowanej pracy, podejmując problematykę samobójstw i szerzej zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, wychodzi naprzeciw oczekiwaniom związanym z doświadczeniami pandemii Covid19 oraz trudną sytuacją systemu opieki psychiatrycznej w

Polisce. Wartością dodaną pracy jest interdyscyplinarność, która pozwala na uchwycenie zjawiska kryzysu suicydalnego na płaszczyźnie mikro- i makrospołecznej.

W aspekcie formalnym struktura rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Jest ona merytorycznie i logicznie spójna, ponieważ wszystkie jej części są uszeregowane w taki sposób, że stopniowo wprowadzają czytelnika w podjętą przez Autorkę problematykę. Praca wyczerpująco przedstawia zjawisko kryzysu oraz środowisk istotnych z punktu widzenia generowania potencjalnych przyczyn zaistnienia kryzysu: rodziny, szkoły i grupy rówieśniczej, kryzysu suicydalnego i systemu wsparcia. O omawianych przez Autorkę środowiskach pisał Florian Znaniecki jako o istotnych z punktu widzenia tworzenia środowiska wychowawczego, którego zadaniem jest odpowiednie przygotowanie młodych jednostek do pełnienia roli pełnoprawnego członka określonej grupy. Dysertacja omawia kontekst teoretyczny samobójstwa i opisuje to zjawisko w postaci danych statystycznych. Po zaprezentowaniu czym jest kryzys w ogóle i omówieniu szczególnego przypadku jakim jest kryzys suicydalny, Autorka opisuje system wsparcia społecznego i przechodzi do prezentacji wyników badań własnych.

Praca złożona jest ze wstępu, trzech części teoretycznych (trzech rozdziałów), części teoretycznej (rozdziału metodologicznego), rozbudowanej części empirycznej z wyodrębnionymi ośmioma rozdziałami, które prezentują wyniki badań własnych i weryfikację hipotez, podsumowania, bibliografii i aneksów. Konstrukcja pracy dostarcza pewnych trudności w trakcie czytania. Pisanie rozprawy naukowej jest procesem złożonym, który dokumentuje postępy pracy i jest logicznym ciągiem zdarzeń oraz wiedzy. Zbytne rozbitcie na niewielkie rozdziały i podrozdziały, szczególnie w części empirycznej (mamy ich osiem) powoduje, że czytelnik ma gubi się w natłoku zagadnień, problemów. Technika pisania prac naukowych musi być podporządkowana kolejnym krokom postępowania badawczego i Autorka generalnie stosuje tę zasadę, wydaje się jednak, że podporządkowanie konstrukcji pracy weryfikacji przyjętych hipotez, uprościłoby znacznie jej odbiór. Formułowane w pracy problemy muszą być rozwiązane, by w efekcie doprowadzić do wyciągnięcia wniosku końcowego, odwołującego się do podjętego tematu. Autorka weryfikuje postawione hipotezy w rozdziale ósmym.

Prowadząc swoje rozważania i analizy, Autorka dysertacji przyjmuje perspektywę holistyczną, słusznie uznając, że analiza zjawiska kryzysu, zachowań samobójczych i wsparcia społecznego, aby przybliżyć badacza do zrozumienia i poznania ich genezy musi przyjąć szerszą perspektywę. Część teoretyczna podzielona została na trzy spójnie i sekwencyjnie następujące po sobie rozdziały omawiające: zjawisko kryzysu, samobójstwo oraz wsparcie

społeczne w ujęciu strukturalnymi i funkcjonalnym. Tak przeprowadzona analiza w wyczerpujący sposób prezentuje materiał teoretyczny, który pozwolił na wyodrębnienie i wyjaśnienie czytelnikowi najważniejszych dla pracy pojęć. Główny tor analizy materiału teoretycznego przebiegał przez literaturę socjologiczną, jednak Autorka świadoma interdyscyplinarności przedmiotu prowadzonych analiz, prowadziła równoległe analizę pozycji z zakresu psychologii i pedagogiki, co w sposób logiczny i spójny wiązało prowadzone wątki w całość. Jak zauważa sama Autorka „Na poziomie analizy dostępnej literatury przegląd dotyczył dyscypliny nauk społecznych (tj. socjologii). Jednak przy kwestiach kryzysów, samobójstw, a także wsparcia rozumianego w sposób zarówno osobisty, jak i profesjonalny, nieuniknione było sięgnięcie również po literaturę z zakresu z psychologii, psychiatrii oraz pedagogiki.” (s. 12).

Część metodologiczna ma poprawną konstrukcję i umożliwia czytelnikowi zrozumienie podjętych działań badawczych. Rozpoczyna się operacjonalizacją pojęć, uzasadniając ich wybór do prowadzonych analiz, w dalszej kolejności Autorka prezentuje podstawy teoretyczne uznane przez nią za podstawę prowadzonych analiz własnych. Za jedną z podstawowych inspiracji dla w swojej pracy mgr Adamczyk uznaje podejście Marii Jarosz, która traktuje samobójstwo jako możliwą konsekwencję przemian społeczno-gospodarczych i społeczno-kulturowych, które przez swoje oddziaływanie mogą prowadzić do dezintegracji społecznej a w konsekwencji do zachowań samobójczych (Jarosz 1999). Drugi wątek teoretyczny istotny dla prowadzonej analizy to teoria systemów. Wskazując na trzy istotne podsystemy: rodzinę szkołę i grupę rówieśniczą, Autorka podkreśla związek jaki zachodzi pomiędzy jednostką doświadczającą kryzysu suicydalnego lub zagrożoną takim kryzysem a podsystemami, które w swoich podstawowych założeniach powinny wpływać na jej prawidłowy i harmonijny rozwój. (Łączkowska 1999). Idąc dalej w swoich rozważaniach, za kryzys zdrowia psychicznego (w tym kryzys suicydalny) uznaje Autorka budzące sprzeciw odstępstwo od przyjętej normy. Kryzys suicydalny wśród dzieci i młodzieży rozpatruje Autorka za Paulem Hortonem i Geraldem Leslie (1970) jako problem społeczny, który jest zjawiskiem niepożądanym, społecznie subiektywnie uznanym za problem, możliwym do rozwiązania w wyniku działania zbiorowego (s. 130).

W części empirycznej Autorka przedstawia wyniki badania jakościowego – wywiadów, jakie przeprowadziła z ekspertami udzielającymi profesjonalnego wsparcia młodzieży i dzieciom: psychologami, psychoterapeutami, psychiatrami, terapeutami środowiskowymi,

pracownikami kuratorium, pełniącymi rolę kontrolną nad wprowadzeniem odpowiednich środków zaradczych przez szkoły w przypadku samobójstwa ucznia.

Przedstawiona do oceny dysertacja zawiera niezwykle obszerną bibliografię, która wskazuje na wnikliwość i dociekliwość poznawczą Autorki pracy. Bibliografia obejmuje 334 pozycje literaturowe i 45 innych pozycji tj. źródeł internetowych. Należy podkreślić jakość kwendury bibliograficznej, na którą składają się właściwie dobrane i aktualne pozycje naukowe autorów polskich, jak i zagranicznych. Praca zawiera dwa załączniki tj. scenariusz wywiadu – wizytatorzy z kuratorium oświaty oraz wykaz obszarów tematycznych wraz z przykładowymi pytaniami – specjaliści.

III Ocena celu, doboru próby, hipotez i struktury pracy

Autorka za cel pracy przyjęła „poznanie zjawiska wsparcia w kryzysie suicydalnym u młodzieży z perspektywy pracujących z nią specjalistów. Badanie zmierzało do wyjaśnienia jaką rolę w kryzysie młodej jednostki pełni rodzina oraz szkoła oraz tego, jaką mogłyby lub powinni pełnić” (s. 131). W celu realizacji swoich zamierzeń badawczych Autorka przede wszystkim opisała zjawisko kryzysu dzieci i młodzieży oraz oczekiwanego i otrzymywanego przez nie wsparcia społecznego zperspektywy specjalistów, z którymi przeprowadziła wywiady. Dobór osób, z którymi zostały przeprowadzone wywiady był ściśle związany z celem badania, dlatego byli to przedstawiciele grup zawodowych zajmujących się sytuacjami kryzysowymi u młodzieży z poziomu opieki psychiatryczno-psychologicznej (specjaliści od zdrowia psychicznego) oraz oświaty (wizytatorzy z kuratoriów oświaty).

Poprawnie sformułowany cel rozprawy pozwolił na sformułowanie czterech bloków tematycznych, w których Autorka dysertacji umieściła podporządkowane wątkowi wiodącemu pytania badawcze (15 pytań) (s. 134). W dalszej kolejności Autorka sformułowała cztery hipotezy badawcze łączące się ze wskazanymi blokami tematycznymi i powiązanych z nimi pytaniami badawczymi (s. 136-137).

Kryzys i czynniki kryzysogenne:	
1.	Jakie są najczęstsze zaobserwowane przyczyny kryzysów dzieci i młodzieży?
2.	Jaką rolę w tym zakresie pełni rodzina?
3.	Jaką rolę w tym zakresie pełni szkoła?
4.	W jaki sposób można zredukować liczbę kryzysów dzieci i młodzieży?
5.	Jaką rolę w tym zakresie pełnią: rodzina, szkoła, profesjonaliści?

H1. Zaburzenia relacji w środowisku rodzinnym stanowią największe zagrożenie kryzysem suicydalnym dla adolescentów.
Wsparcie społeczne dzieci i młodzieży w rodzinie:
1. Czym powinno charakteryzować się wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysie - udzielane przez rodziców?
2. Jakiego wsparcia od rodziców potrzebują dzieci i młodzież?
3. Jakie wsparcie dzieci i młodzież otrzymują od rodziców w rzeczywistości?
H2. Problemy młodzieży nie są utożsamiane przez rodziców z problemami w systemie rodzinnym.
Wsparcie społeczne dzieci i młodzieży w szkole:
1. Czym powinno charakteryzować się wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysie udzielane w szkole?
2. Jakiego wsparcia od szkoły potrzebują dzieci i młodzież?
3. Jakie wsparcie dzieci i młodzież otrzymują od szkoły w rzeczywistości?
H3. Młodzież w kryzysie nie otrzymuje oczekiwanego wsparcia.
Wsparcie profesjonalne dzieci i młodzieży:
1. Jakie czynniki wpłynęły na pogorszenie się zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży?
2. Jakie czynniki utrudniają dostarczenie odpowiedniego wsparcia jednostce w kryzysie?
3. W jaki sposób przebiega współpraca z rodzicami pacjentów?
4. W jaki sposób obecna reforma odpowiada na potrzeby psychiatrii dzieci i młodzieży w ocenie badanych?
H4. Wsparcie profesjonalne, pomimo wprowadzanych zmian, nie jest w stanie odpowiedzieć na potrzeby młodzieży w kryzysie.

Oceniając dobór hipotez do badanego problemu i postawionych pytań badawczych, należy stwierdzić w większości ich poprawność i możliwość empirycznego sprawdzenia. Pewne wątpliwości budzi hipoteza druga przypisana do bloku pytań odnoszących się do punktu zatytuowanego :Wsparcie społeczne dzieci i młodzieży w rodzinie: **H2. Problemy młodzieży nie są utożsamiane przez rodziców z problemami w systemie rodzinnym.** Wydaje się, że pytania postawione do weryfikacji tej hipotezy nie przedstawiają w pełni poglądów rodziców aleopinie innych podmiotów na temat rodziny i jej zadań w sytuacji kryzysowej.

Oceniając dobór metod badawczych do sformułowanego celu badania, postawionych pytań badawczych i hipotez, należy stwierdzić ich zasadność. Autorka przyjęła, że w badaniach dotyczących tak wrażliwych kwestii, jak kryzys suicydalny powinna wykorzystać metodę badań jakościowych – przeprowadza wywiady częściowo ustrukturyzowane. Autorka przeprowadza również *desk research* i wykorzystuje potencjał danych zastanych. Przyjęte przez

Autorkę metody umożliwiły jej zebranie materiału badawczego, którego analiza pozwoliła odpowiedzieć na postawione pytania badawcze jak również na zweryfikowanie przyjętych hipotez badawczych.

IV Ocena zawartości merytorycznej pracy

Część teoretyczna pracy, która stanowi bazę konceptualnych rozważań Autorki, tworzy spójną i konsekwentną całość. Przechodząc od ogółu do szczegółu, mgr Adamczyk omawia szczegółowo zjawisko kryzysu. Wychodzi od jego ogólnego znaczenia, przedstawia rodzaje możliwych kryzysów doświadczanych przez jednostkę: kryzysu sytuacyjnego, środowiskowego, rozwojowego, egzystencjalnego. Z uwagi na podejmowany w pracy problem badawczy Autorka szczegółowo omawia kryzys w adolescencji, szczególną uwagę zwracając na kryzys tożsamości jako jeden z kluczowych momentów w rozwoju jednostki. Odwołuje się tu m.in. do koncepcji Erika Eriksona i Jamesa Marcia. W celu identyfikacji możliwych źródeł kryzysu omawia stresory kryzysogenne charakterystyczne dla młodzieży i podaje typologię sytuacji trudnych Tadeusza Tomaszewskiego – nestora polskiej psychologii, twórcy teorii czynności i sytuacji. Szczegółowo zostają omówione trzy środowiska funkcjonowania dzieci i młodzieży jako potencjalne źródła kryzysu: rodzina, grupa rówieśnicza i szkoła.

W części drugiej Autorka omawia szczególny rodzaj kryzysu, kryzys suicydalny. Rozważania rozpoczyna od ogólnego wprowadzenia w tematykę tego zjawiska, aby wprowadzić czytelnika w tę trudną tematykę. W dalszej części pracy omawia definicję samobójstwa i prezentuje szeroki wachlarz definicji tego zjawiska, rozpoczynając od klasycznej typologii Émila Durkheima. Niezwykle ciekawa jest część poświęcona epidemiologii występowania samobójstw, w której Autorka przybliży czytelnikowi wielość motywacji i warunków, które mogą doprowadzić do samobójstwa, jak również przedstawia proces decyzyjny dotyczący samobójstwa. W dalszej kolejności omawia czynniki suicydogenne, wskazując na ich dwojaki charakter: statyczny i dynamiczny. Omawia czynniki zagrożenia samobójstwem w odniesieniu do populacji ogólnej, jak również szczegółowo omawia te czynniki w odniesieniu do grupy dzieci i młodzieży, która stanowi główny przedmiot zainteresowania prezentowanej rozprawy. Część drugą dysertacji kończy zestawienie danych źródłowych, które opisują skalę zjawiska samobójstw w Polsce. Przeprowadzony przez Autorkę *desk reserch* ukazuje wagę prowadzonych przez nią analiz, co związane jest z faktem, że za danymi kryją się konkretni ludzie, ich dramaty i tragedie.

Część trzecia poświęcona jest wsparciu społecznemu w kontekście kryzysu presuicydalnego. Autorka kontynuuje przyjęty w dwóch pierwszych częściach sposób prezentowania istotnych dla prowadzonej analizy pojęć tj. wychodzi od zagadnień ogólnych takich jak definicje i najważniejsze ujęcia wsparcia społecznego, przechodząc do opisu wsparcia społecznego na trzech poziomach osobistym, formalnym i profesjonalnym.

Konkludując, wysoko oceniam część teoretyczną pracy, która opiera się na rzetelnej analizie i syntezie literatury przedmiotu. Autorka w konsekwentny i logicznie uporządkowany sposób prowadzi czytelnika, przez najważniejsze dla przyjętego modelu badawczego pojęcia i koncepcje. To stanowi podstawę do formułowania pytań badawczych i hipotez dotyczących wskazanego przez Autorkę celu badania jakim jest „poznanie zjawiska wsparcia w kryzysie suicydalnym u młodzieży z perspektywy pracujących z nią specjalistów. Badanie zmierzało do wyjaśnienia jaką rolę w kryzysie młodej jednostki pełni rodzina oraz szkoła oraz tego, jaką mogłyby lub powinni pełnić” (s. 131).

W czwartej części Autorka dokonuje prezentacji metodologii badań własnych. Dokonuje tego w bardzo logiczny i spójny sposób, wychodząc od operacjonalizacji wybranych pojęć, istotnych z punktu widzenia prowadzonej analizy, przedstawia w syntetyczny sposób przyjęte podstawy teoretyczne, opisuje cel badania i kryteria doboru rozmówców. W dalszej kolejności opisuje problematykę badawczą i przyjęte hipotezy. Autorka przybliży zastosowane metody badawcze i sposób przeprowadzenia badań. Z uwagi na szczególny temat prowadzonych badań Autorka zastosowała podejście jakościowe, co należy uznać za właściwe ze względu na realizację celów rozprawy. Zgromadzony materiał badawczy pozwolił na weryfikację przyjętych przez Autorkę hipotez, jak również pozwolił odpowiedzieć na sformułowane pytania badawcze. W badaniach Autorka wykorzystwała wywiady częściowo ustrukturyzowane. Rozdział metodologiczny należy uznać za poprawny, pozwalający na zrealizowanie celu badawczego.

Ostatnia piąta część pracy poświęcona jest omówieniu wyników badań własnych, bogato ilustrowanych licznymi cytatami z transkrypcji przeprowadzonych przez Autorkę wywiadów. Jest to niezwykle wartościowa część dysertacji, której wyniki nie tylko mogą służyć poznaniu naukowemu, ale przekładają się na dwa poziomy: własne wnioski Autorki oraz rekomendacje formułowane przez ekspertów będących rozmówcami w przeprowadzonych wywiadach. Część empiryczną kończy Autorka rozdziałem weryfikującym przyjęte hipotezy badawcze. Lektura jest niezwykle ciekawa a jednocześnie trudna z uwagi na tematykę i jej wagę.

Zwieńczeniem recenzowanej pracy jest zakończenie, choć sama Autorka formułuje nazwę tej części pracy w sposób bardziej literacki: Zamiast podsumowania – być „One Good Adult”. Jest to dość nietypowy sposób podsumowania pracy naukowej.

Przechodząc do szczegółowej oceny zawartości pracy, należy podkreślić znajomość problematyki zjawiska kryzysu w tym kryzysu suicydalnego. Znajomość tej problematyki jest widoczna po pierwsze w doborze literatury z badanego obszaru. Po drugie w doborze rozmówców. Warte podkreślenia jest to, że dobór specjalistów z tego obszaru, dotarcie do nich i przeprowadzenie z nimi wywiadów jest trudne. Szczególną wartością o charakterze naukowym ale i aplikacyjnym jest właśnie prezentowana opinia specjalistów. Co zostało już powiedziane, jednak należy to znowu podkreślić metody prowadzenia rozważań naukowych są adekwatne do charakteru i rangi rozprawy doktorskiej. Konstrukcja pracy jest spójna i logiczna, a struktura merytorycznie poprawna. Wśród walorów pracy poza wskazanymi już: doбором źródeł i literatury jak i rozmówców, na uwagę zasługuje poprawność metodologiczna w rozstrzygnięciu poszczególnych kwestii i zagadnień prezentowanych w rozprawie, od formułowania celu, problematyki badania, pytań badawczych i hipotez badawczych, aż po weryfikację tych ostatnich. Zdefiniowanie celu i hipotez należy uznać za prawidłowe i adekwatne do tematu pracy. Świadczy to o rozpoznaniu przez mgr Paulinę Adameczyk opisywanych obszarów problemowych, powiązanych ze zjawiskiem samobójstwa i systemem wsparcia młodzieży i dzieci zagrożonych kryzysem suicydalnym. W toku badań Autorka konsekwentnie realizowała wyznaczony cel badawczy i w konsekwencji zweryfikowała sformułowane przez siebie hipotezy.

Magister Paulinę Adameczyk cechuje samodzielność myślenia i duża znajomość realiów polskiego systemu wsparcia psychologicznego jak i psychiatrycznego poświęconego młodzieży i dzieciom. Wartością rozprawy jest osadzenie tej wiedzy w literaturze przedmiotu. Podsumowując, Autorka korzystając z aparatu pojęć socjologicznych, psychologicznych i pedagogicznych oraz odwołując się do teorii i koncepcji naukowych, poprawnie i w ciekawy sposób rozpoznała zjawisko wsparcia społecznego, jakiego doświadczają dzieci i młodzież w kryzysie suicydalnym. Wiedza jaką Autorka pozyskała w trakcie wywiadów z rozmówcami pozwoliła na wyjaśnienie roli rodziny i szkoły w kryzysach przeżywanych przez młode osoby.

Za cenne i oryginalne w sensie poznawczym należy uznać następujące elementy rozprawy:

- przygotowanie wnikliwego i kompetentnego studium wiedzy dotyczącego kryzysu suicydalnego, opartego na analizie polskiej i obcojęzycznej literatury przedmiotu;
- zaprezentowanie systemu wsparcia w kryzysie suicydalnym u młodzieży z perspektywy pracujących z nią specjalistów;
- dysertacja prezentuje szereg rekomendacji zalecanych przez specjalistów z obszaru wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego, co daje możliwość celowego oddziaływania na wskazane obszary problemowe.

Zarówno część teoretyczna jak i empiryczna przedłożonej rozprawy jest niezwykle wartościowa. Docenić należy jakość przeprowadzonych badań oraz ich opracowanie. Rozważania zawarte w rozprawie doktorskiej cechują dojrzałe przemyślenia i wnioski.

Oceniając stronę językową przedłożonej pracy doktorskiej, stwierdzam, że nie budzi większych zastrzeżeń.

V Uwagi dyskusyjne

W recenzowanej pracy obok przedstawionych powyżej wielu zalet pojawiają się elementy dyskusyjne i krytyczne wymagające wyjaśnienia. Odnosi się to przede wszystkim do takich kwestii jak:

1. Związek Hipotezy 2 - Problemy młodzieży nie są utożsamiane przez rodziców z problemami w systemie rodzinnym, z pytaniami przypisanymi do bloku zagadnień, które weryfikują tę hipotezę: Czym powinno charakteryzować się wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysie - udzielane przez rodziców? Jakiego wsparcia od rodziców potrzebują dzieci i młodzież? Jakie wsparcie dzieci i młodzież otrzymują od rodziców w rzeczywistości?
2. Konstrukcja pracy, jej podział na szereg małych rozdziałów (28) i podrozdziałów (57) liczących po kilka stron jest zbyt liczny i nie wnosi wartości dodanej do pracy.

VI Konkluzja

Na gruncie absolutnego przekonania, wynikającego z rzetelnej lektury przedłożonej pracy doktorskiej, pragnę podkreślić, że poczynione krytyczne uwagi mają w dużej mierze charakter dyskusyjny i w niczym nie ujmują pozytywnej ocenie i wartości całości przedstawionej

rozprawy. Stwierdzam, że pomimo kilku uchybień Autorce rozprawy udało się w sposób należyty zrealizować podjęty projekt badawczy.

Rozprawa posiada szereg walorów natury teoriopoznawczej i praktycznej. Stanowi cenne kompendium wiedzy z zakresu samobójstw i systemu wsparcia dla dzieci i młodzieży doświadczającej kryzysów suicydalnych jak i tych zagrożonych takim doświadczeniem. Problematyka samobójstw osadzona jest w subdyscyplinie socjologii zdrowia i choroby i socjologii problemów społecznych, zatem spełnia wymagania związków z dyscypliną w której realizowany jest przewód doktorski. Doktorantka wykazała się samodzielnością przy konstruowaniu wniosków z badań, formułowaniu celów, pytań badawczych, hipotez badawczych, a także ich weryfikacji na podstawie samodzielnie przeprowadzonych badań. Biorąc pod uwagę poziom naukowy pracy oraz moją pozytywną ocenę merytorycznej i formalnej strony dysertacji, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Pauliny Adamczyk pt.: Wsparcie w kryzysie. Rola wsparcia społecznego w sytuacji zagrożenia suicydalnego wśród młodzieży, napisanej pod kierunkiem dr hab. Alicji Łaskiej-Formejster, prof. UŁ oraz promotora pomocniczego dra hab. Wojciecha Woźniaka, prof. UŁ, spełnia warunki określone w Ustawie 2.0 art. 187 i dlatego wnoszę o dopuszczenie mgr Pauliny Adamczyk do dalszego postępowania zmierzającego do nadania stopnia doktora nauk socjologicznych. Jednocześnie wnoszę o jej wyróżnienie ze względu na wysoki poziom naukowy, kompetentną analizę zebranego materiału badawczego i nową jakość w obszarze badań nad kryzysem suicydalnym. Recenzowana praca w całości spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim, a nawet je znacząco przewyższa.

Paulina Adamczyk
Lublin 23 08 2023